

ಬೇವನದ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಸ್ಯೆ ಇರಬಾರದು ಎಂದು ಅವನು ಎಷ್ಟೇ ಹಂಬಲಿಸಿದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿನವೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಂದೇ ತರುತ್ತದೆ.

ಇದೊಂದು ಮುಗಿಯದ ಹೋರಾಟ, ಜಂಜಾಟವೆಂದು ಕೆಲವರು ಎದಗುಂದಿ ಕುಗ್ಗುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು 'ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ, ನಾನೇನು ತಾನೇ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ' ಎಂದು ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು 'ಬಂದದ್ದು ಬರಲಿ, ನಾನು ಮುನ್ನಡೆಯುವೆ' ಎಂಬ ಭಲ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಾನವನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲೂ ಅದೆಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯ! ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಇಂದಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯು ನಾಳೆಯ ದಿನದಂದು ಅಷ್ಟೇ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದು, ಅಥವಾ ಅದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಜಟಿಲವಾಗಲೂಬಹುದು! ಒಂದಂತೂ ಖಚಿತ—ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಸೋಲುತ್ತಾರೆ.

ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುವಾಗ 'ಅಯ್ಯೋ, ನಾನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಆಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಪರಿಹಾರವಿಲ್ಲ!' ಎಂದು ಅದೆಷ್ಟು ಬಾರಿ ಹೇಳಿರುತ್ತೇವೆ! 'ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ' ಎಂದು ಸಲಹೆಯಿತ್ತರೆ 'ಅದೆಲ್ಲ ನಿರರ್ಥಕ. ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಬೇಸರ ಬಂದಿದೆ' ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತೇವೆ. ತಾಳ್ಮೆ ಕಳೆದು ಕೊಂಡು, ನಿದ್ರೆಗೆಟ್ಟು, ಒತ್ತಡಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತೇವೆ. ಬೇರೆ ದಾರಿಯೇ ತೋಚದೆ ಕಂಗಡುತ್ತೇವೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ ಎಂಬ ಅರಿವು ನಮಗಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿಯಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೂ ನಮ್ಮ ಒಳಮನಸ್ಸೇ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುವುದು. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಚೈತನ್ಯವೇ ಒಂದು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಚಿಲುಮೆಯಿದ್ದಂತೆ. ನಾವು ಅದನ್ನು ಬಳಸಲು ಕಲಿತಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ. ಯಾರು ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಬಳಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಕವಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ, ಸಂತರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಉತ್ತಮ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಗಹನ ಆಲೋಚನೆ

ಹೊರಗಿನ ತೊಂದರೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದು ಯಾರು ನಂಬಿರುತ್ತಾನೋ ಅವನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿರಲಿ.

ಗಳಿಗೂ, ರಚನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೂ ಈ ಚೈತನ್ಯವೇ ಮೂಲ. ಒಳಮನಸ್ಸಿನ ಬಲ

ಬೇರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಂಬುವ ಆಧುನಿಕ ಮಾನವ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಳಮನಸ್ಸಿನ

ಹಾಗೂ ಚೈತನ್ಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಂಬದೆ 'ಅದೆಲ್ಲ ಬುರುಡೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: 'ಮನುಷ್ಯನ ಸುಪ್ತ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಒಂದು ಒಳಮನಸ್ಸಿದೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಅಸಾಧ್ಯ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಹನೆಯನ್ನು ಇದೇ ನೀಡುವುದು. ಆದರೆ ಈ ಒಳಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹರಿದುಬರುವ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ದುಗುಡ, ಆತಂಕ, ಒತ್ತಡ ಹಾಗೂ ಭಯಗಳು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಕೋಪ, ದ್ವೇಷ, ಅಪರಾಧಿಪ್ರಜ್ಞೆಯಂತಹ ವಿನಾಶಕಾರಿ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ತಡೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತವೆ. ಕೇವಲ ಹೊರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನಡೆಸುವ ಸೋಸಾಟದಿಂದ ಅವರು ಸುಸ್ತಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಸೋತುಹೋಗಿ, ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಷಾರ್ಟ್ ಸರ್ಕಿಟ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವ್ಯಥೆಗೆ ಈಡಾಗುತ್ತಾರೆ.' (ಡಾ. ಸ್ಟ್ರೆಲಿ ಬ್ಲಾಂಟನ್, ಪು.೨೨೫; How to Live

with Life, The Readers' Digest Association, Far East Ltd.)

ಮೂಲತಃ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸುಪ್ತ ಚೇತನದ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ವಿಧಿ, ದೈವ ಎಂದು ಹಲಬುತ್ತ ಹೊರಗಿನ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನೇ ಅರಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಸುಪ್ತ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ತಾಳ್ಮೆ ಇವರಿಗಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಕೆಹಿ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಟ್ಟ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಇವರು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೀಳರಮೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಾರೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಗುರಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ, ನಿರರ್ಥಕವೂ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟವೂ ಆದ ಜೀವನಶೈಲಿಯ ಬೇಗುದಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹವರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ

ಈ ಮಾತುಗಳು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲವು: “ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಬೇಡಿ. ಹಸು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದೊಂದು ಹಸು. ಅಷ್ಟೆ ಅದೆಂದಿಗೂ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ. ಸೋಲುವುದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಜಾರುವುದು. ಇವನ್ನು ನೀವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರ ಬಾರಿ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಿ. ಸಾವಿರ ಸಲ ಸೋತರೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ” (ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ, ೨, ೨೨).

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಅವನ ಆಲೋಚನೆಗಳು. ಹೊರಮನಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲತೆಯಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೊಮ್ಮುವ ಈ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬಯಕೆ ಮತ್ತು ಅಹಂ ನೊಂದಿಗೆ ಅದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಗ ಆಲೋಚನೆಯು ‘ನಾನು ಇದನ್ನು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ’, ‘ಇದು ನನಗೆ ಬೇಕು’ ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕ್ರಿಯೆಯತ್ತ ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಈ ಆಲೋಚನಾಸರಣಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪೋಷಿಸಿದರೆ ಅದು ಸಂಸ್ಕಾರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಅವನ ಜೀವನಶೈಲಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಈ ಅಭ್ಯಾಸಗಳೇ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಸರಳವಾದ ಕೆಲವು ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಒಳಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಹಾದುಬರುವ ಚೈತನ್ಯದ ಬೆಳಕನ್ನು ಹೊರತರಲು ಈ ಮಾರ್ಗ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ತಮ್ಮ ಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಉಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಜ್ಞಾನದ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಾವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅಗಾಧವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಹತಾಶರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಲು ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳಕನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಲು ಬಿಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಗ ಇಲ್ಲಿದೆ. ದೇಶ, ಮತ, ಧರ್ಮ, ಜಾತಿ ಎಂಬ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅನುಸರಿಸಬಹುದಾದ ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮುನ್ನಡೆಯೋಣ.

ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ: ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಚೈತನ್ಯದ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ

ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದ ಮೂಲವಿರುವುದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ. ಯೋಯ: ಶ್ರದ್ಧ: ಸ ಏವ ಸಃ—ನಾವು ಏನು ನಂಬುತ್ತೇವೆಯೋ

ಅದರಂತೆ ಆಗುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದು ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನುಡಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಉತ್ತಮ ಜೀವನದ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳುವಂತೆ, “ಜಗತ್ತಿನ ಇತಿಹಾಸವು ಆತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆ. ಈ ಆತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರವಾಗಿರುವ ದಿವ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದು; ನೀವು ಏನನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ನೀವು ಆ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೆ ಇದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಿರಾಶರಾಗುವಿರಿ. ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಲಿ, ದೇಶವಾಗಲಿ, ಯಾವಾಗ ಆತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೋ ಆಗಲೇ ನಾಶವಾದಂತೆ” (ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ, ೭ ೩೬೩).

ಗುಲಾಬಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುಗಳಿವೆಯೆಂದು ನೀವು ಗೊಣಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ಮುಳ್ಳುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಗುಲಾಬಿಯು ಅರಳದೆ ಎಂದು ಸಂತಸವನ್ನೂ ಹೊಂದಬಹುದು. ಇದು ನಿಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.

ಇರುವುದು” ಎಂದು ಏಸುಕ್ರಿಸ್ತನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಎದುರಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಇದೆ. ನಾವೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಎದುರಿಸಿದ್ದೇವೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಎದುರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುನ್ನಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಷ್ಟೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳುವಂತೆ, “ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ, ಯಾರಿಂದಲೂ ಏನನ್ನೂ

ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಡಿ. ಇದುವರೆಗೆ ನಿಮಗೆ ಆಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವಗಳನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ, ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬಾರದ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ನೆಚ್ಚಿ ಕುಳಿತದ್ದು ನಿರರ್ಥಕವೆಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ಬಂದ ಸಹಾಯವೆಲ್ಲವೂ ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ಬಂದದ್ದು” (ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ, ೨, ೨೭೧).

ಎರಡನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ: ವಿನಯಶೀಲರಾಗಿ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಳಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ.

ಮನುಷ್ಯ ತಾನು ದೇಹವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತನ್ನ ಜೀವನದ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲವೂ ತಾನು ಬಯಸಿದಂತೆ ನಡೆಯದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದಾಗಲೇ ಅದೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲೆವು ನಿಜ. ಆದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾಗಿ ನಾವು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಸಹಾಯಕತೆಯ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ‘ಅಹಂ’

ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗಿ ಚೈತನ್ಯವು ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು 'ನಾಶಕಂ ನಾಶಕಂ, ತುಹ್ಲೋ ತುಹ್ಲೋ—ನನ್ನಿಚ್ಛಿಯಂತಲ್ಲ, ನಿನ್ನಿಚ್ಛಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆಯಲಿ' ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರೈಸ್ತಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಕೂಡ ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಾಧನೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದೇವರ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರವಹಿಸುವ ತಂತಿಗಳು ನಾವು ಎಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಏಸುಕ್ರಿಸ್ತನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕೂಡುವ ಪಾರಿವಾಳವನ್ನೇ ಭಗವಂತನ ಆದೇಶ, ಸಂವಹನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಏಸುಕ್ರಿಸ್ತ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಸ್ವರ್ಗದ ತಂದೆಗಾಗಿ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಮಾನವಾಗಲಿ, ಅಹಂ ಆಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತ ಅವನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತನಾದ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, "ನಾನೊಂದು ಯಂತ್ರ, ಈ ಯಂತ್ರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವವನು ಭಗವಂತ."

ಯಾರಿಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯಿದೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೊರೆಯುವುವು. ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವನಿಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ಒದಗಿಬರುವುವು. ಯಾರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆಯೋ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಸದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ.

ವೇದಾಂತದ ಸಿದ್ಧಾಂತದಂತೆ ನಮ್ಮ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮ ಅಥವಾ ಚೈತನ್ಯವು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾವು ಕ್ಷುದ್ರತೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಸಂಕುಚಿತಗೊಳಿಸುವ 'ಅಹಂ' ಅನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಚೈತನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಸಾಧನೆಯು ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಲಿನವನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಳೆಯುವುದು. ಕನ್ನಡಿಯ ಮೇಲಿನ ಧೂಳನ್ನು ತೆಗೆದಾಗ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವಂತೆ, ಆಗ ಚೈತನ್ಯದ ಬೆಳಕು ಹೊರಗಿನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮತ್ತು ತನ್ಮೂಲಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಪಸರಿಸಿ ಜೀವನವು ಲಯಬದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾಗಿ, ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಘನತೆಯನ್ನೂ ನೈಜತೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಜ್ಜನಿಕೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಒಳಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ, ಆತ್ಮದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲೂ ತೊಡಗುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರು ಅನುಭವಿಸುವ

ಬೇಸರ, ಆತುರ, ಒತ್ತಡಗಳ ಜ್ವರ ಅವನನ್ನು ಕಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನ ಸ್ಥಿತಿ.

ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ: ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ.

ನಾವು ಭಾವಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವೆವು. ನಾನು ಉತ್ತಮ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಬಲ್ಲೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಈ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆ ಸಹಜವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮನ ಕುರಿತು ಭಾವಿಸಿದಾಗ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನ ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತ ಭರವಸೆ, ತಾಳ್ಮೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಯೋಗಿಗಳು ದೀರ್ಘವಾದ ಉಸಿರನ್ನು ಒಳಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಒಳ್ಳೆಯ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಸಿರನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಿಡುವಾಗ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲತೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ದ್ವೇಷ ಇತ್ಯಾದಿ ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆಯ ವಿಧಾನ.

ಸಂಕಟದ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಹೋರಾಡುವ ಛಲ ಮತ್ತು ಭರವಸೆ ಮೂಡುತ್ತವೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ದೌರ್ಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುವುದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು" (ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ, ೨, ೨೪೮). "ಜಯ ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ, ಛಲ ಇವುಗಳು ಬೇಕು. 'ಸಾಗರವನ್ನೇ ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ', 'ಪರ್ವತಗಳು ಧೂಳಿದೂಸರವಾಗುವುವು, ನನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ' ಎನ್ನುವನು ಛಲಗಾರ. ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿ ಇರಲಿ, ಅಂತಹ ಶಪಥ ವಿರಲಿ. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ. ನೀವು ಗುರಿಯನ್ನು ಸೇರಿಯೇ ಸೇರುತ್ತೀರಿ" (ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ, ೨, ೩೬೨).

ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲವಾದವು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು, ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಹಾಗೆ ಸ್ವತಃ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಳ್ಳು ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ನೀಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಇದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ, ಉತ್ತಮಿಕೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವಂತಹ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೇ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ವಿನಃ ಈಗಾಗಲೇ ದುಃಖದಲ್ಲಿರುವವನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಡುವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಏನು ತಾನೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾದೀತು? ಆತುರವಲ್ಲದೆ, ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಶಾಂತಚಿತ್ತರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಚುಕ್ಕಾಣಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ

ನಡೆಸುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇದು ಮುಂದುವರಿಯುವ ಮಾರ್ಗ. ಜೀವನವನ್ನು ಕಲಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದೇ ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾಗಿಸುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ. ಅಂತಹ ಭಾವನೆಗಳು ಕೇವಲ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಜೀವನದ ಆಗು ಹೋಗುಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವ ಘಟನೆಗಳಾಗಬಲ್ಲವು. ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ: "ಒಂದು ಅವಕಾಶ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತೆಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಕೂಡಬೇಡಿ. ಮಂಜಾದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ

ಮುಂದಿನ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಾಣುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ." ಆದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಫಲ ಗಳಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು. ಕಳೆಗಳಂತಿರುವ ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಸೋಮಾರಿತನ ಮುಂತಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ತೊಡರುಗಳನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಕಿತ್ತೆಸೆಯಬೇಕು. ಮುಂದುವರಿಯುವುದೇ ಜೀವನ; ನಿಂತ ನೀರಾಗುವುದು ಮರಣ, ಹಿಂಜರಿಯುವುದು ಹೇಡಿತನ.

ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗದರಿಸಿ, ಬೆದರಿಸಿ. ಪೊಡೆದು-ಬಡಿದು, ಬೈದು-ಹಂಗಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೊರಡುವ ತಾಯಿ-ತಂದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಅರ್ಥಹೀನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಪೂರೈಸುತ್ತ ಅವರನ್ನು ಅತಿಮುದ್ದಿನಿಂದ ಬೆಳೆಸುವವರು ಕೆಲವರು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಿತೆಂದುಕೊಳ್ಳುವ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವರ ಪಾಡಿಗೆ ಬಿಡುವವರೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅತಿಯಾದ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿಸುತ್ತ, ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ, ಇನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ನಡೆದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿರುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಜಾಣ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಮಗುವನ್ನು (ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸೋದರ-ಸೋದರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರೊಂದಿಗೆ) ಹೋಲಿಸಿ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ, ಮನನೋಯಿಸಿ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಆಘಾತವುಂಟುಮಾಡುವ ತಾಯಿತಂದೆಯರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳೆದುರಿಗೇ ಅವರ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಹಿರಿಯರನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತ, ಅವರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡುತ್ತ, ಹಗುರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಕಾರ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಿರಾಸೆಗೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯುವ ಹಲವರು ವಿದ್ಯಾವಂತ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ಮತಾಚಾರ, ಜಾತಿ-ಕುಲ, ಮೇಲು-ಕೀಳು ಭಾವನೆ, ಹಮ್ಮು-ಬಿಮ್ಮು, ರಾಜಕೀಯ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರ-ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಬೀರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ.

ಮನನ-ಮಾನ್ಯ

ಸಜ್ಜನರ ಮನೆ-ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಶಾಲೆ

ಆಧುನಿಕ ಹೈಸ್ಕೂಲುಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದಿಂದ ಬಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊರಲಾರದ ಹೊರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೇನೂ ನಷ್ಟವಿಲ್ಲ ಎಂದರು ಗಾಂಧೀಜಿ. ನಂತರ ಅವರೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಸಜ್ಜನರ ಮನೆಗೆ ಸಮನಾದ ಶಾಲೆ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯಸಂಧರೂ, ಗುಣವಂತರೂ ಆದ ತಂದೆ-ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಸಮರಾದ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಇನ್ನಿಲ್ಲ. ಬೋಧಿಸಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ ನಡೆ-ನುಡಿ-ನಡವಳಿಕೆಗಳೇ ಮಾದರಿ, ಅನುಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅನುಸರಿಸಲು."

ಇಂಥ ಮನೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಇದ್ದಾವು? ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಂಥ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಭಾಗ್ಯ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ!

ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ದೂರ ಮಾಡುವ ಹೊಣೆ ಶಾಲೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಇವೆರಡೂ ದೊರೆಯುವ ಎರಡನೆಯ ಮನೆ ಆಗಬೇಕು ಶಾಲೆ. ಬರಿದೆ ಓದು-ಬರಹ-ಲೆಕ್ಕ ಕಲಿಯುವ ಸ್ಥಳವಾಗಬಾರದು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂತಹ ಮನೆ (ಶಾಲೆ) ಸಿಕ್ಕಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಲ್ಲಾಸಗೊಳಿಸುವ, ಅವರ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವ, ಪ್ರೀತಿ-ತಾಳ್ಮೆಗಳ ಮೂರ್ತರೂಪಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಆರಾಧ್ಯಯೋಗ್ಯರು.

ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೀತಿ-ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯದ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯೆಂಬ ಅಮೃತ, ವಿಶೇಷ ಗಮನ ವೆಂಬ ಆಸರೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಂದಲಾದರೂ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಆಗ ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಸಮಾಜ ರೂಪುಗೊಂಡು ಬಾಳು ನಂದನವಾಗುವುದು.

—ಮಧುಪ